

ISSN 2224-025X

Н АУКОВІ
З АПІДСЬКИ

**Державного
природознавчого
музею**

Випуск 38 / 2022

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
ДЕРЖАВНОГО
ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 38

Львів 2022

УДК 57+58+591.5+502.7:069

Наукові записки Державного природознавчого музею. – Львів, 2022. – Вип. 38. – 284 с.

До 38-го випуску періодичного видання «Наукові записки Державного природознавчого музею» увійшли статті та короткі повідомлення з музеології, екології, зоології, а також інформація про діяльність музею у 2021 році.

Для екологів, біологів, зоологів, працівників музеїв природничого профілю, заповідників, національних природних парків і інших природоохоронних установ і організацій.

Proceedings of the State Natural History Museum. – Lviv, 2022. – Issue 38. – 284 p.

The 38th issue of the periodical «Scientific Notes of the State Museum of Natural History» includes articles and short reports on museology, ecology, zoology, as well as information about the museum's performance in 2021.

For ecologists, biologists, zoologists, employees of museums of natural profile, reserves, national nature parks and other environmental institutions and organizations.

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpn.2022.38>

ISSN 2224-025X

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

Заступник головного редактора

Відповідальний секретар

Технічний редактор

Капрусь І. Я. д-р біол. наук, проф.

Климишин О. С. д-р біол. наук, с.н.с.

Орлов О. Л. канд. біол. наук

Гураль Р. І. канд. біол. наук

Бокотей А. А. д-р біол. наук, с.н.с.; Войчишин В. К. канд. біол. наук, с.н.с.; Годунько Р. Й. канд. біол. наук, с.н.с.; Гураль-Сверлова Н. В. канд. біол. наук, с.н.с.; Дзюбенко Н. В. канд. біол. наук; Радченко О. Г. д-р біол. наук, проф.; Різун В. Б. канд. біол. наук, с.н.с.; Середюк Г. В. канд. біол. наук; Сусуловський А. С. канд. біол. наук, с.н.с.; Третяк П. Р. д-р біол. наук, проф.; Фальтинович В. д-р біол. наук, проф. (Польща); Царик Й. В. д-р біол. наук, проф.; Чернобай Ю. М. д-р біол. наук, проф.; Шрубівич Ю. Ю. канд. біол. наук; Яницький Т. П. канд. біол. наук

EDITORIAL BOARD

Kaprus I. Y. (*Editor-in-Chief*), Klymyshyn O. S. (*Associate Editor*), Orlov O. L. (*Managing Editor*), Gural R. I. (*Technical Editor*), Bokotey A. A., Voichyshyn V. K., Godunko R. J., Gural-Sverlova N. V., Dzubenko N. V., Radchenko O. G., Rizun V. B., Serediuk H. V., Susulovsky A. S., Tretjak P. R., Faltynowicz W., Tsaryk J. V., Chernobay Y. M., Shrubovych J. J., Yanitsky T. P.

Рекомендовано до друку вченою радою Державного природознавчого музею

ISSN 2224-025X

© Наукові записки ДПМ, 2022

DOI: <https://doi.org/10.36885/nzdpm.2022.38.245-256>

УДК 595.762.12(477)

Канарський Ю.В.¹, Панін Р.Ю.²

НОВІ ЗНАХІДКИ РІДКІСНИХ ВИДІВ ЖУКІВ-ТУРУНІВ (COLEOPTERA, SARABIDAE) НА ЗАХОДІ УКРАЇНИ

Наведено деякі результати 20-річних досліджень карабідофауни у західних регіонах України – Західному Поліссі, західному Волино-Поділлі та Українських Карпатах. Зокрема, 6 видів турунів уперше достовірно виявлено (підтверджено) для території України (*Trechus rivularis*, *Bembidion transsylvanicum*, *Agonum hypocrita*, *A. scitulum*, *Amara pulrani*, *Cymindis varovariorum*), і 5 – уперше знайдено на заході України (*Tachys fulvicollis*, *Pogonus luridipennis*, *Laemostenus venustus*, *Platynus longiventris*, *Badister collaris*). Знахідки решти 33 видів є цікавими у біогеографічному й екологічному сенсах та доповнюють відомості про ареал і оселища цих, здебільшого рідкісних і локально поширених, таксонів на теренах краю: *Leistus baeningeri*, *Nebria livida*, *Calosoma sycophanta*, *Carabus clathratus*, *C. menetriesi*, *C. nemoralis*, *C. intricatus*, *Dyschirius thoracicus*, *Miscodera arctica*, *Duvalius roubali*, *D. ruthenus*, *Trechus amplicollis*, *Bembidion latiplaga*, *B. bruxellense*, *B. humerale*, *B. schueppelii*, *Agonum antennarium*, *Olisthopus sturmi*, *Amara makolskii*, *A. quenseli*, *Harpalus solitarius*, *Ophonus rupicola*, *O. subsinuatus*, *Parophonus maculicornis*, *Callistus lunatus*, *Chlaenius kindermanni*, *Oodes gracilis*, *Licinus cassideus*, *Masoreus wetterhallii*, *Lebia marginata*, *Philorhizus quadrisignatus*, *Lionychus quadrillum*, *Brachinus exfoliens*. Особливої уваги заслуговують несподівані знахідки видів у віддалених від їх основного ареалу локаціях чи нехарактерних оселищах, а також повторні знахідки дуже рідкісних видів після багаторічної перерви у тих самих місцевостях, що були відомі за вказівками 100-150-річної давності. Деякі нові знахідки зумовлені маловідомістю окремих видів з таксономічно-дискусійних причин або проблемної ідентифікації (*Laemostenus tichyi*, *Agonum hypocrita*, *Amara makolskii*, *Chlaenius kindermanni*). Загалом, результати досліджень вказують на те, що навіть на такій відносно добре вивченій у фауністичному плані території, як західні регіони України, регулярно трапляються нові ентомологічні знахідки, які до того ж часто «випадають» з конвенційного біогеографічного та екологічного контексту. Це свідчить як про перспективи подальших досліджень, так і про потребу розвитку комплексного екосистемно-біогеографічного підходу до вивчення різноманіття ентомофауни.

Ключові слова: жуки-туруни, фауна, біорізноманіття, Західне Полісся, Волино-Поділля, Українські Карпати.

Історія ентомологічних досліджень на заході України розпочалася з середини ХІХ століття. Протягом наступних майже 100 років найкраще вивченими з цього погляду виявилися тогочасні землі Східної Галичини у складі Австро-Угорщини (до 1918 р.), а згодом – другої Речі Посполитої (1919–1939). Нині це територія Львівської, Івано-Франківської і Тернопільської (частково) областей. Вагомий внесок у вивчення колеоптерофауни краю зробили такі відомі галицькі натуралісти, як М. Новицький, Ж. Круль, М. Ломницький, М. Рибінський, Р. Кунце та інші дослідники австро-угорського і польського історичних періодів. Найбільш тривалі й широкі фауністичні дослідження жуків Галичини пов'язані з постаттю видатного львівського натураліста Мар'яна Алоїза Ломницького (1845–1915), якому, зокрема, завдячуємо найповнішим опрацюванням колеоптерофауни міста й околиць Львова «Fauna Lwowa i okolicy»

(Łomnicki, 1890)¹. Ця праця, як і звіти з експедицій М. А. Ломницького на Поділля, в Передкарпаття, Бескиди, Горгани й Чорногору (1868–1882 рр.), супроводжуються яскравими детальними нарисами природи досліджуваних місцевостей, завдяки чому вони й сьогодні мають надзвичайну цінність у плані оцінки історичних змін природних ландшафтів і біорізноманіття нашого краю. Колеоптерофауну Закарпаття у першій половині ХХ ст. вивчали переважно чехословацькі й угорські дослідники, зокрема Я. Рoubал, Й. Флейшер, Е. Чікі та інші. Результати цих досліджень узагальнені в «Каталогі жуків Словаччини й Підкарпаття» Яна Рoubала (Roubal, 1930) та «Фауни жуків Карпатського басейну» Ерно Чікі (Csiki, 1946). Найслабше вивченою залишилася територія Волинської височини і Західного Полісся (Волинська, Рівненська області), про колеоптерофауну яких знаходимо лише опосередковані або фрагментарні дані (Якобсон, 1905; Александрович, 1991; та ін.).

Окремо відзначимо постать видатного українського ентомолога Володимира Лазорка (1909–1990), який провів фундаментальну роботу з критичного опрацювання і таксономічного впорядкування колеоптерологічних матеріалів, зібраних до середини ХХ століття (Лазорко, 1938a, 1938b, 1963, та ін.).

У повоєнний (радянський) період були фактично згорнуті пошукові фауністичні дослідження, властиві для австро-угорського та польського (чехословацького) історичних періодів, натомість головну увагу приділяли вивченню шкідників сільського та лісового господарства і розробці методів боротьби з ними. У небагатьох працях цього періоду, присвячених турунам Закарпаття і Західного Поділля (Пономарчук, 1962, 1963; Кулянда, 1978; Кулянда, Петрусенко, 1978), містяться переважно схематичні, не деталізовані за місцями знахідок матеріали, і до того ж часто сумнівні та помилкові дані.

Сучасний, український період досліджень характеризується відновленням еколого-фауністичних пріоритетів та приділенням значної уваги актуальним питанням вивчення і збереження біорізноманіття. У цьому контексті найвагоміший внесок у вивчення регіональної фауни турунів зробив В. Б. Різун. Його монографія «Туруни Українських Карпат» (2003), де були зведені дані й по прилеглих теренах Волино-Поділля, є своєрідною точкою відліку для наших досліджень карабідофауни західних областей України. Низка публікацій В. Різун також стосуються околиць Львова, Розточчя, Західного Полісся й Західного Поділля.

Наші дослідження турунів на заході України тривають вже понад 20 років. За 100–150 років, що минули від початкових ентомологічних досліджень, природа краю сильно змінилася. Окремі регіони зазнали докорінної трансформації природних екосистем і ландшафтів, інші й зараз потерпають від наслідків нерозумної господарської діяльності в минулому або перебувають під загрозою новітньої хвилі аграрної та будівельної експансії і вирубування залишків природних старовікових лісів протягом останніх років. Знищено багато оселищ, у яких проводили збори дослідники австро-угорського й міжвоєнного періодів. Проте, незважаючи на всі ці зміни, нам під час експедицій у різні регіони Західної України регулярно трапляються нові й цікаві ентомологічні знахідки, зокрема й турунів. Деякі з них були опубліковані

¹ Тут і далі цитуємо лише ті праці, що стосуються турунів (Carabidae)

раніше (Панін, 2009; Канарський, Панін, 2017), а основну їх частину вперше публікуємо в рамках цієї статті.

Матеріал і методи досліджень

В основу роботи покладені оригінальні матеріали досліджень карабідофауни заходу України – Західного Полісся, західного Волино-Поділля та Українських Карпат, у межах Волинської, Рівненської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської та Закарпатської областей. Основним методом збору матеріалу були модифіковані ґрунтові пастки Барбера. Систематику і номенклатуру родини Carabidae прийнято в основному за «Каталогом твердокрилих Палеарктики» (Löbl, Smetana, 2003), з уточненнями. Визначення видів проводили за сучасними посібниками і методиками, зокрема й за препаратами геніталій (Die Käfer Europas, 2002; Freude et al., 2004). Загальну інформацію стосовно глобальних ареалів, а також поширення і біотопних пререференцій окремих видів у Центральній-Східній Європі наведено (уточнено) за сучасними джерелами (Die Käfer Europas, 2002; Coleoptera Poloniae, 2015²; Carabcat database, 2021).

Результати і обговорення

Далі наводимо анотований перелік нових для регіону і цікавих у біогеографічному плані знахідок видів турунів. Територіальну прив'язку локацій подано за старим адміністративним поділом (до 2020 р.). Окремо відзначені види, вперше знайдені в Україні (**) та в регіоні досліджень (*).

Leistus (s. str.) baenningeri Roubal, 1926

Material: Закарпатська обл., Рахівський р-н, хр. Черногора, півн. схил г. Шешул, струмок у зеленівському криволіссі, 1450-1500 м н.р.м., 09.06.2009, 25.06.2016, leg. Р. Панін.

Ендемік Східних Карпат (Черногора, Мармарош), струмковий гігрофіл, дуже локальний і рідкісний вид. Перша знахідка на Черногорі від часу першоопису (типова місцевість – г. Піп-Іван Черногірський) (Лазорко, 1963; Різун, 1990b; Різун, 2003). Зазначимо, що пізніше у вказаній локації повторних знахідок виду не було, а саме оселище (невеликий гірський струмок) зазнало сильного рекреаційного пресу.

Nebria (Paranebria) livida (Linne, 1758)

Material: Львівська обл., Жидачівський р-н, с. Бородичи, берег р. Дністер, 15.06.2011, leg. Р. Панін.

Палеарктичний вид, поширений від Атлантики до Далекого Сходу, але всюди нечисленний (Пучков, 2013a). Заселяє глинисті береги більших річок. В Україні представлений номінативним підвидом. На заході України відомий за ліченими, здебільшого давніми знахідками (Łomnicki, 1886, 1890; Різун, 2003).

Calosoma sycophanta (Linne, 1758)

Material: Закарпатська обл., Ужгородський р-н, ок. м. Чоп, ур. Тийглаш, 11.06-19.07.2019, leg. Р. Панін.

Західно-палеарктичний вид; раніше регулярно відзначався на заході України (Різун, 2003), проте за останні десятиріччя практично зник. У сучасності нам відомі лише спорадичні знахідки в Закарпатті (О.Ю. Мателешко, неопубл. дані), звідки й походить наведена тут. Вид включений до Червоної книги України (2009).

Carabus (Limnocarabus) clathratus Linne, 1761

Material: Закарпатська обл., Ужгородський р-н, ок. м. Чоп, ур. Перещ, 14.05-05.07.2014, leg. Р. Панін.

² Оновлена версія «Каталогу фауни Польщі» (Burakowski, Mroczkowski, Stefańska, 1973, 1974)

Європейсько-сибірський гігрофільний вид, приурочений до низинних болотно-лісових і торфво-болотних оселищ. На заході України – рідкісний вид, вразливий унаслідок осушувальної меліорації та інших негативних впливів на оселища. Заплавний ліс Переш у долині р. Латориці власне є характерним оселищем цього виду. Зібрані особини визначені як підвид *C. (L.) clathratus auraniensis* Muller, 1902, відомий з Південної Європи.

***Carabus (s. str.) menetriesi* Hummel 1827**

Material: ок. м. Львів, між с. Білогорща і Рясне-Руське, 26.05-06.07.2017, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Реліктовий східно-європейський вид, приурочений до торфво-болотних оселищ. Включений до Червоної книги України (2009). Знайдений на невеличкій збереженій ділянці у пн.-зх. частині торфовища Білогорща. Наводився з Білогорщі понад сторіччя тому (Łomnicki, 1890). Загалом, всі збережені ділянки цього торфовища як особливо цінні оселища, слід долучити до новоствореного заказника.

***Carabus (Archicarabus) nemoralis* O.F.Müller, 1764**

Material: Львівська обл., Золочівський р-н, ок. с. Вільшаниця, ур. Лиса гора, 16-30.05.2009, leg. Р. Панін (нечисленний); Тернопільська обл., Бережанський р-н, с. Гутисько, 420 м н.р.м., 18.05-14.07.2017, leg. Р. Панін, Ю. Канарський (поодинокі особини); Закарпатська обл., Ужгородський р-н, с. Холмець, 250 м н.р.м., 28.04-23.05.2011, leg. Р. Панін (численний).

Європейський лісовий вид, з невідомих причин досить локальний і рідкісний на заході України (Лазорко, 1963). У регіоні приурочений до букових та дубово-букових лісів. Популяція на північно-західному Поділлі (ур. Лиса гора) відома й за давніми матеріалами (Лазорко, 1938а; Ризун, 1990а), натомість нові знахідки у Львівсько-Бережанському Опіллі (Гутисько) доповнюють відомості про поширення виду в регіоні. Водночас досить звичайний у передгір'ях південно-західного макросхилу Карпат. Характерно, що особини з подільських популяцій значно темніше забарвлені (інколи майже чорні), аніж жуки номінативної форми з типовим бронзово-фіолетовим забарвленням.

***Carabus (Chaetocarabus) intricatus* Linne, 1761**

Material: м. Львів, Сихів, Зубрівський ліс (Освицький гай), під корою, 04.02.2016, leg. Р. Панін. Європейський неморальний вид, приурочений до старих широколистяних (букових і дубових) лісів. Знахідка у вказаній локації свідчить про те, що цей, нині міський лісопарковий масив, є залишком корінних дібров Львівського плато.

***Dyschirius (s. str.) thoracicus* (P.Rossi, 1790) [= *arenosus* Stephens, 1827]**

Material: ок. м. Львів, між сс. Білогорща і Рясне-Руське, піщаний берег ставка, 27.05.2017, leg. Р. Панін.

Європейський гігрофільний вид, приурочений до піщаних берегів водойм різних типів. Вказаний як рідкісний для заходу України (Лазорко, 1963). У Львові та околицях знайдений уперше.

***Miscodera arctica* Paykull, 1798**

Material: Рівненська обл., Рокитнянський р-н, с. Більськ, сухий оліготрофний сосняк, 10.05-06.07.2015, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Рідкісний реліктовий циркумбореальний вид, псамофіл, тільки нещодавно знайдений в Україні (Rizun, 2008). Наша знахідка доповнює відомості про його ареал в Українському Поліссі.

***Duvalius roubali* Jeannel, 1926**

Material: Івано-Франківська / Закарпатська обл., хр. Черногора, г. Говерла, 2040 м н.р.м., 22.06-16.09.2018, leg. Р. Панін.

Вузкий ендемік північної частини Східних Карпат (Черногора, Мармарош); ендегейний альпікол (Ризун, 2003; Freude et al., 2004).

***Duvalius ruthenus* Reitter, 1878**

Material: Івано-Франківська / Закарпатська обл., хр. Черногора, г. Бребенескул, 2020 м н.р.м., 06.09.2016, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Ендемік північної частини Східних Карпат; ендегейний альпікол (Freude et al., 2004). Поширений у високогір'ї масивів Черногори і Родни (Ризун, 2003), у Черногорі представлений номінативним підвидом (Jeannel, 1926).

Знахідки цих двох рідкісних ендемічних видів істотно доповнюють дані щодо їх локацій та оселищ, оскільки давні вказівки були загальними для гірського масиву (Jeannel, 1926). Водночас, за нашими даними, ці таксони дуже локально поширені навіть у межах альпійського поясу Черногори.

** ***Trechus (Eraphius) rivularis* (Gyllenhal, 1810)**

Material: Львівська обл., Яворівський р-н, ок. смт. Івано-Франкове, ПЗ «Розточчя», ур. Заливки, торфове болото, 17.05-18.06.2019, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Рідкісний гігро-тирфофільний вид, поширений у Північній Європі та на півночі Середньої Європи; найближчі відомі локалітети – на заході Балтійського узбережжя та Верхній Сілезії у Польщі (Coleoptera Poloniae, 2015). Перша знахідка в Україні.

Trechus (s. str.) amplicolis Fairmaire, 1859

Material: Львівська обл., Стрийський р-н, ок. с. П'ятничани, ур. Білецький ліс, 28.05-01.07.2011, leg. Р. Панін.

Рідкісний західно-європейський вид; уперше в Україні був знайдений у Карпатах на кордоні з Польщею, на оліготрофному болоті в долині р. Сян (Львівська обл., Турківський р-н, ок. с. Боберка (Різун, 2007; Пучков, Різун, 2015). Наша знахідка розширює його ареал на теренах України ще на 100 км на північний схід.

** ***Bembidion (Ocydromus) transsylvanicum*** Bielz, 1852

Material: Закарпатська обл., Рахівський р-н, ок. с. Луг, ур. Кузій (Мармароські гори), берег потоку, 400 м н.р.м., 26.04.2014, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Рідкісний південно-східноєвропейський монтанний вид, відомий за небагатьма знахідками в Австрії, Словенії, Хорватії, Боснії і Герцеговині, Угорщині та Румунії (Marggi, Kofler, 2014). Перша достовірна знахідка в Україні.

Bembidion (Emphanes) latiplaga Chaudoir, 1850

Material: Волинська обл., ок. м. Турійськ, 17-26.06.2016, на світло, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Відомий з південно-східної частини Середньої Європи і Південно-Східної Європи, Кавказу, Іраку; у Польщі – тільки з околиць Варшави (Coleoptera Poloniae, 2015); в Україні – з Поділля, Криму та Покутсько-Буковинських Карпат (Різун, 2003). Дуже рідкісний і локально поширений вид.

Bembidion (Peryphus) bruxellense Wesmael, 1835

Material: м. Львів, Голоско, берег ставка, 03.06.2017, leg. Р. Панін.

Рідкісний європейсько-сибірський вид; відомий з Передкарпаття (Різун, 2003). Перша знахідка для Львова і околиць.

Bembidion (s. str.) humerale Sturm, 1825

Material: ок. м. Львів, між сс. Білогорща і Рясне-Руське, торфовище, 17.04-14.05.2018, leg. Р. Панін.

Регіонально рідкісний і локально поширений тирфофільний вид, відомий із Середньої і Північної Європи. Перша знахідка для Львова і околиць.

Bembidion (Semicampa) schuppelii Dejean, 1831

Material: ок. м. Львів, ур. Винниківський ліс, берег струмка Марунька, 08.04.2019, leg. Р. Панін.

Європейсько-сибірський бореомонтанний вид; досить рідкісний, хоча й широко розповсюджений від Західної та Північної Європи до Сибіру і Монголії. Поширений у лісовому поясі Українських Карпат (Різун, 2003). Наводився з Великого (Винниківського) лісу в околицях Львова за знахідкою 80-річної давності (Лазорко, 1963), де й був повторно виявлений.

* ***Tachys (Paratachys) fulvicollis*** (Dejean, 1831)

Material: Волинська обл., ок. м. Турійськ, 06.07.2015, на світло, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Рідкісний європейсько-середземноморський вид, відомий з Південної, Центральної та Південно-Східної Європи і Передньої Азії. В Україні вказаний для лісостепової та степової зон (Пучков, 2012). Перша достовірна знахідка на заході України.

* ***Pogonus luridipennis*** (Germar, 1823)

Material: Закарпатська обл., Виноградівський р-н, с. Оклі-Хедь, ур. Клиновецька гора, 27.07.2011, на світло, leg. Ю. Геряк, det. Р. Панін.

Західно-палеарктичний галофільний вид (галобіонт), поширений на узбережжях Північного, Балтійського, Середземного, Чорного й Каспійського морів, а також на берегах континентальних солоних водойм, соляних басейнах і солонцях (Карножицкий, 1950; Die Käfer Europas, 2002; Coleoptera Poloniae, 2015). Перша знахідка на заході України; очевидно, пов'язана з близькістю Солотвинського соляного басейну.

* ***Laemostenus (s. str.) venustus*** (Dejean, 1828)

Material: Закарпатська обл., Тячівський р-н, ок. с. Мала Уголька, 700 м н.р.м., буковий ліс, 15.05-27.06.2015, leg. Р. Панін, Ю. Канарський; Закарпатська обл., Рахівський р-н, ок. с. Луг, Мармароські гори, 400 м н.р.м., долина потоку Кузій, 23.05-02.07.2021, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Європейсько-середземноморський вид, відомий з півдня Франції, Італії, Корсики, Сіцилії, Румунії, Болгарії, Туреччини та Близького Сходу (Casale, 1988). Перші знахідки для західної та континентальної України; раніше вид був відомий тільки з гірського Криму (Пучков, 2012; Пучков, Александрович, 2020).

Laemostenus (Pristonychus) tichyi Kult, 1946

Material: Тернопільська обл., Підволочиський р-н., ок. с. Кам'янки, лучний степ, 17.05-03.06.2009, leg. Р. Панін; Тернопільська обл., Заліщицький р-н, с. Касперівці, підвал, 22-23.04.2016, leg. А. Бачинський, det. Р. Панін.

Рідкісний маловідомий вид, описаний з околиць Тернополя (Kult, 1946). Поширення і таксономічний статус потребують подальших досліджень.

** ***Agonum (Olisares) hypocrita*** (Apfelbeck, 1904)

Material: Волинська обл., Любешівський р-н, НПП «Прип'ять-Стохід»: ок. с. Бучин, ур. Селісок, вологий оліготрофний сосняк, 14.09-17.10.2017, 19.04-24.05.2018, leg. Ю. Канарський, det. Р. Панін; ок. с. Дольськ, ур. Ведмеже, волога евтрофна діброва, 19.04-18.05.2018, leg. Ю. Канарський, det. Р. Панін; ок. с. Люб'язь, ур. Святцова, вересовище, 14.09-17.10.2017, leg. Ю. Канарський, det. Р. Панін; Волинська обл., ок. м. Турійськ, 17-26.06.2016, на світло, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Вірогідно, перші достовірні знахідки для України. Рідкісний вид, відомий з Північної (Фінляндія), Західної (Франція, Іспанія), Південної (Італія, Балкани, Греція), Центральної (Німеччина, Австрія, Чехія, Польща, Угорщина) Європи та Сибіру (Coleoptera Poloniae, 2015); дуже рідкісний у Білорусі (Александрович, 1991). Очевидно, не реєструвався раніше через невизначеність таксономічного статусу та значну морфологічну подібність з *Agonum duftschmidii* J.Schmidt, 1994, *A. afrum* (Duftschmid, 1812) (Schmidt, 1994).

Agonum (s. str.) antennarium (Duftschmid, 1812)

Material: Закарпатська обл., Рахівський р-н, хр. Черногора, г. Петрос, 1650 м н.р.м., вітик струмка, 06.06.2011, leg. Р. Панін.

Монтанний вид, поширений в Альпах, Карпатах, Балканах і горах Малої Азії (Пучков, 2013b). Перша знахідка у регіоні за 70 років.

** ***Agonum (Europhilus) scitulum*** Dejean, 1828

Material: Львівська обл., Стрийський р-н, ок. с. Розгірче, 24.07-31.08.2021, leg. Д. Храпов, det. Р. Панін.

Атлантично-європейський вид, гігрофіл, відомий з Британських островів, Західної, Середньої і північної частини Східної Європи (від Франції, Нідерландів, Швейцарії до Польщі, Білорусі та країн Балтії), окремих локацій у Центральній Європі (Coleoptera Poloniae, 2015). Також існують сумнівні вказівки зі Львова і Мармароських гір (Łomnicki, 1890; Roubal, 1930; Різун, 2003). Перша достовірна знахідка для України.

* ***Platynus (Limodromus) longiventris*** Mannerheim, 1825

Material: Волинська обл., ок. м. Турійськ, берег р. Тур'я, 05.08.2012, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Європейсько-сибірський вид, гігрофіл, поширений від Середньої та Північної Європи до Західного Сибіру (Пучков, 2013b). Перша знахідка для заходу України.

Olisthopus sturmii (Duftschmid, 1812)

Material: Львівська обл., Золочівський р-н, ок. с. Вільшаниця, ур. Лиса гора, лучно-степова ділянка, 27.07-07.08.2020, leg. Р. Панін, Д. Храпов.

Рідкісний ксеротермофільний вид із середземноморсько-понтійським ареалом, відомий з півдня Середньої Європи, Франції, Італії, Південно-Східної Європи і Кавказу. В Україні – широко розповсюджений, але дуже рідкісний вид (Пучков, 2013b; Пучков, Бригадиренко, 2018); зокрема, відомий за знахідками власне з урочища Лиса гора (Лазорко, 1963).

Amara (s. str.) makolskii Roubal, 1923

Material: ок. м. Львів, між сс. Білогорща і Рясне-Руське, торфовище, 29.05-01.06.2016, leg. Р. Панін.

Маловідомий вид з недостатньо з'ясованим ареалом. Описаний з України з околиць Рівного [Holotype: immature male, coll. Slovak National Museum, Bratislava: «Volhynia, Klevaň (Rovno), Roubal lgt.»]. Вказаний також для Німеччини, Польщі, Австрії, Чехії, Словаччини та Білорусі (Hieke, 2011). Вірогідно, більш поширений, але не відрізнявся від *A. communis* (Panzer, 1797). Перша знахідка для Львова та околиць, до того ж у типовому оселищі – березняку на торфовищі.

** ***Amara (s. str.) pulpani*** Kult, 1949

Material: Львівська обл., Сколівський р-н, Сколівські Бескиди, хр. Грабник, 670 м н.р.м., 05.05-09.06.2021, leg. Д. Храпов, det. Р. Панін.

Маловідомий вид з недостатньо з'ясованим ареалом. Описаний з Чесько-Моравської височини; вірогідно, ксерофіл. Також вказаний із Франції, Німеччини, Австрії, Італії, Словенії, Хорватії, Угорщини, Словаччини, Польщі, Білорусі та Латвії (Paill, 2003; Nieke, 2011). Перша достовірна знахідка виду в Україні. У вказаній локації вид мешкає симпатрично з близько спорідненими *A. convexior* Stephens, 1828, *A. communis* (Panzer, 1797).

Amara (Paracelia) quenseli (Schoenherr, 1806)

Material: Закарпатська обл., Рахівський р-н, ок. с. Кваси, хр. Чорногора, полонина Менчіл, 1250 м н.р.м., 28.06-29.07.2008, leg. Р. Панін.

Циркумбореально-альпійський вид, поширений на півночі та у високих горах Євразії та Північної Америки, зокрема в Піренеях, Альпах, Карпатах і Балканах. В Україні вказаний із г. Говерла (Пономарчук, 1962); також відома сумнівна знахідка із Західного Поділля (с. Колодрібка, 3.VI.1938; Різун, 2003). Наша знахідка, фактично, є другою достовірною в Україні.

Harpalus (s. str.) solitarius Dejean, 1829

Material: Закарпатська обл., Рахівський р-н, ок. с. Богдан, хр. Чорногора, тераса потоку Богдан, 800 м н.р.м., 09-29.06.2014, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Європейсько-сибірський бореомонтанний вид. Перша повозна знахідка в Українських Карпатах. Наводився з Горган 1939 року (Лазорко, 1963). Вказівки з півночі Полісся потребують підтвердження (Пучков, 2012).

Ophonus (Metophonus) rupicola (Sturm, 1818)

Material: ок. м. Львів: с. Кам'янопіль, лучно-степова ділянка, 10.05-06.06.2017, leg. Р. Панін; с. Давидів, піщаний кар'єр, 12.05.2019, leg. Р. Панін; Волинська обл., ок. м. Турійськ, 25-29.06.2020, на світло, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Західно-палеарктичний вид, поширений у Південній і Середній Європі, Північній Африці, Малій Азії, Кавказі й Казахстані; ксерофіл, віддає перевагу карбонатним і глинистим ґрунтам. Перші знахідки для околиць Львова та Волинського Полісся.

Ophonus (Metophonus) subsinuatus Rey, 1886 [= *volaki* Kult, 1944]

Material: м. Львів, Сихів, 31.07.2010, на світло, leg. Р. Панін.

Західно-палеарктичний вид з недостатньо з'ясованим ареалом; відомий з Північної Африки, Західної, Південної та Центральної Європи (Die Käfer Europas, 2002). В Україні вказаний для Закарпаття (Ужгород; Різун, 2003). Перша знахідка для Львова і околиць.

Parophonus maculicornis (Duftschmid, 1812)

Material: м. Львів, Сихів, 01.05.2018, leg. Л. Паніна, det. Р. Панін.

Європейсько-середземноморський вид, поширений у Західній, Південній та на півдні Центральної Європи, Балканах, Кавказі, Передній Азії. В Україні відомий з передгір'я Карпат (Закарпаття, Передкарпаття), півдня степової зони і Криму (Різун, 2003; Пучков, 2012). Перша знахідка для Львова і околиць.

Callistus lunatus (Fabricius, 1775)

Material: Львівська обл.: Золочівський р-н, с. Гологірки, лучно-степові ділянки, 29.06-04.08.2011, leg. Р. Панін; Бродівський р-н, ок. с. Бучина, ур. Цимбал, лучно-степові ділянки, 09.05-09.06.2019, leg. Р. Панін.

Європейсько-середземноморський вид, поширений у Західній, Південній та Центральній Європі, лісостеповій та степовій зонах Східної Європи, на Кавказі та в Малій Азії; ксеротермофіл, приурочений до карбонатних ґрунтів. На заході України – рідкісний і локально поширений вид.

Chlaenius kindermanni Chaudoir, 1856

Material: Івано-Франківська обл.: м. Яремча, масив Горгани, берег потоку Зелениця, 800 м н.р.м., 24.06.2008, leg. Р. Панін; смт. Ворохта, масив Чорногора, берег р. Прут, 840 м н.р.м., 08.06.2017, leg. Р. Панін, Ю. Канарський; Львівська обл., Жидачівський р-н, с. Бородчиці, берег р. Дністер, 18-19.07.2019, leg. Р. Панін.

Маловідомий вид з недостатньо з'ясованим ареалом і таксономічним статусом, питання якого розглядав ще В. Лазорко (1963). Описаний з околиць Києва, відомий з Польщі та України (Закарпаття, Полісся, лісостепова зона); раніше наводився для Поділля як *Ch. chrysothorax* Krynitzy, 1832 (Лазорко, 1963; Різун, 2003; Пучков, 2012; Coleoptera Poloniae, 2015). Особини з північних регіонів України мають виразніші диференційні ознаки, ніж із західних, які морфологічно дуже подібні до

близького *Ch. nitidulus* (Schrank, 1781), що потребує більших вибірок з різних локацій для точного визначення. Зазначимо, що у рівнинній локації (Бородчиці) вид мешкає симпатрично з близько спорідненими *Ch. nitidulus* та *Ch. tibialis* Dejean, 1826.

Oodes gracilis A. Villa et GB. Villa, 1833

Material: Львівська обл.: Яворівський р-н, с. Страдч, ок. печери «Лисяча нора», під корою, 10.02.2014, leg. Р. Панін; Миколаївський р-н, ок. с. Верин, берег стариці р. Дністер, 15.02.2020, leg. Д. Храпов, det. Р. Панін.

Європейсько-середземноморський вид, поширений у Західній, Південній, Центральній і Південно-Східній Європі до Кавказу та Малої Азії. Всюди рідкісний, термофіл, трапляється виключно у ксеротермних локаціях біля стоячих евтрофних водойм, що сильно прогриваються влітку (Coleoptera Poloniae, 2015). Із заходу України раніше наводився тільки для Закарпаття (Різун, 2003). Поширення на північ можливо пов'язане з рецентним потеплінням клімату 2006-2020 років.

* ***Badister (Baudia) collaris*** Motschulsky, 1844

Material: Волинська обл., ок. м. Турійськ, 17-26.06.2016, на світло, leg. П. Войтко, det. Р. Панін.

Західно-палеарктичний вид, поширений у Західній і Східній Європі, Північній Африці, Передній та Середній Азії, Кавказі, Казахстані, Західному Сибіру; гігрофіл, трапляється у перезволожених і літоральних оселищах (Комаров, 1991). Вказаний для центральних регіонів України (Лазорко, 1963). Перша знахідка на заході України.

Licinus (s. str.) cassideus (Fabricius, 1792)

Material: Львівська обл.: Золочівський р-н, ок. зал. ст. Зарваниця, лучно-степова ділянка, 07.05-08.06.2010, leg. Р. Панін; Бродівський р-н, ок. с. Гаї Дітковецькі, ур. Макітра, лучно-степова ділянка, 15.06-24.09.2017, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Рідкісний європейсько-понтійський вид, поширений у Центральній і Південно-Східній Європі та на Кавказі; ксеротермофіл. В Україні відомий з лісостепової та степової зон, Закарпаття і Криму (Різун, 2003; Пучков, 2012). Перша знахідка для Львівської області.

Masoreus wetterhallii (Gyllenhal, 1813)

Material: Львівська обл.: ок. м. Львів, між с. Рясне і смт. Брюховичі, торфовище, 26.05.2017, leg. Р. Панін; ок. м. Львів, між селами Білогорща і Рясне-Руське, піщана коса на торфовищі, 26.05-06.07.2017, leg. Р. Панін, Ю. Канарський; Бродівський р-н, ок. с. Ражнів, піщані наноси, 02.05-04.07.2020, leg. Р. Панін, Д. Храпов.

Широко розповсюджений, проте рідкісний західно-палеарктичний вид, відомий з Північної Африки, Європи, Західного Сибіру і Кавказу; псамофіл. Для України вказаний як дуже рідкісний вид (Пучков, 2012; Пучков, Бригадиренко, 2018). Попередні знахідки в околицях Львова датовані кінцем XIX ст. (Łomnicki, 1891). Водночас, наші дослідження показали, що вид також поширений і на ксерофітних лучно-степових ділянках північно-західного Поділля, які не є його характерними оселищами (напр. Львівська обл., Золочівський р-н, ок. с. Гологірки; та ін.).

Lebia (s. str.) marginata (Geoffroy, 1785)

Material: Львівська обл., Стрийський р-н, с. Розгірче, мулисті наноси берега р. Стрий, leg. Д. Храпов.

Європейський вид, поширений у Середній та Південній Європі, гігрофіл. В Україні рідкісний, вказаний для лісостепової та степової зон; на заході України відомий із Закарпатської низовини та річкових долин Вулканічних Карпат (Різун, 2003; Пучков, 2012). Перша знахідка на північному сході від Карпат.

Philorhizus quadrisignatus (Dejean, 1825)

Material: Львівська обл.: ок. м. Львів, Винниківський (Великий) ліс, під корою явора (*Acer pseudoplatanus*), 27.03.2016, leg. Р. Панін; Перемишлянський р-н, ок. с. Підмонастир, під корою явора, 02.02.2017, leg. Р. Панін.

Атлантично-європейський вид, відомий із Західної, Південної та Центральної Європи; дуже рідкісний на сході ареалу; дендробіонт. Присутність виду в Україні ставили під сумнів (Пучков, 2012). Попередня знахідка зі Львова вважалася адвентивною (Лазорко, 1963). Наші дані підтверджують автохтонний статус популяції виду на заході України.

Lionychus quadrillum (Duftschmid, 1812)

Material: Львівська обл., Жидачівський р-н, с. Бородчиці, берег р. Дністер, 25.08.2019, leg. Р. Панін.

Європейський вид, відомий із Західної, Південної та Центральної Європи, південної Феноскандії та країн Балтії; рідкісний на сході ареалу; гігрофіл, трапляється на річкових берегах у височинних і низькогірних теренах. В Україні вказаний для Західного Поділля, Карпат і Криму (Різун, 2003; Пучков, 2012). У регіоні відомі знахідки понад 140-річної давності, з берегів річок Бистриці Надвірнянської та Бистриці Солотвинської в ок. м. Івано-Франківськ (Łomnicki, 1875). Наша знахідка підтверджує сучасне поширення виду в Передкарпатті.

** *Cymindis (Tarulus) vaporariorum* (Linne, 1758)

Material: Рівненська обл., Рокитнянський р-н, с. Більськ, вересняк на торфовищі, 08.05-05.07.2015, leg. Р. Панін, Ю. Канарський.

Голарктичний бореомонтанний вид, поширений у північній частині Євразії та на північному заході Північної Америки, а також у горах Центральної і Південної Європи. Населяє тундри, псамофітні пустощі, торфовища, сухі борові ліси (Сундуков, 2011; Coleoptera Poloniae, 2015). Вказівки для поясу букових лісів Карпат і Закарпаття (Nowicki, 1873; Пономарчук, 1963) є сумнівними. Наша знахідка, вірогідно, перша для Українського Полісся, і перша достовірна – для України.

Brachinus explodens Duftschmid, 1812

Material: Львівська обл., Бродівський р-н, ок. с. Підгірці, ур. Менич, степова ділянка, 20.V-04.VII.2020, leg. Р. Панін, Д. Храпов.

Європейсько-середземноморський вид, поширений у Південній і Середній Європі, Західній Азії; наводиться для півдня Західного Сибіру. Ксеротермофіл, приурочений до карбонатних ґрунтів. В Україні досить звичайний у лісостеповій та степовій зонах (Пучков, 2012). На заході України поширений у низині та передгір'ях Закарпаття та на Західному Поділлі (Різун, 2003; Різун, Капелюх, 2005). Наша знахідка – крайня північно-західна на Поділлі.

Загалом за результатами досліджень 6 видів журунів уперше достовірно виявлено (підтверджено) для території України (*Trechus rivularis*, *Bembidion transsylvanicum*, *Agonum hypocrita*, *A. scitulum*, *Amara pulpani*, *Cymindis vaporariorum*), і 5 видів – уперше знайдено в західних регіонах України (*Tachys fulvicollis*, *Pogonus luridipennis*, *Laemostenus venustus*, *Platynus longiventris*, *Badister collaris*). Знахідки решти 33 видів є цікавими у біогеографічному й екологічному аспектах та тією чи іншою мірою доповнюють відомості про ареал і оселища цих, переважно рідкісних і локально поширених, видів. Особливої уваги заслуговують несподівані знахідки видів у віддалених від основного (відомого дотепер) ареалу локаціях чи нехарактерних оселищах; а з іншого боку – повторні знахідки дуже рідкісних видів після багаторічної перерви у тих самих місцевостях, що були відомі лише за вказівками 100-150-річної давності. Це свідчить про те, що незважаючи на трансформацію природних ландшафтів і екосистем, невеликі популяції та оселища все таки можуть зберігатися навіть у таких урбанізованих локаціях, як околиці Львова.

Також деякі нові знахідки зумовлені маловідомістю окремих видів з таксономічно-дискусійних причин або проблемної ідентифікації, зокрема: *Laemostenus tichyi*, *Agonum hypocrita*, *Amara makolskii*, *Chlaenius kindermanni*. Очевидно сьогодні, в еру Інтернету, коли можна набагато швидше обмінюватись інформацією з фахівцями з різних країн світу, а також з використанням найновіших методів збору і препарування матеріалу, визначення проблемних таксонів вже не є таким складним завданням, як ще 20-30 років тому – коли бракувало інформації, добротних визначників, а пересилання поштою порівняльного матеріалу займало багато часу і не завжди було можливим.

Висновки

Результати досліджень вказують на те, що навіть у відносно добре вивченому в ентомофауністичному плані регіоні регулярно трапляються нові ентомологічні

знахідки, які до того ж часто «випадають» з конвенційного біогеографічного та екологічного контексту. Це свідчить як про перспективи подальших досліджень, так і про потребу розвитку комплексного екосистемно-біогеографічного підходу до вивчення біорізноманіття, особливо на природно-заповідних територіях.

На підставі викладеного вище матеріалу, а також великого масиву зібраних даних стосовно інших рідкісних і зникаючих видів комах, можемо зробити певні висновки щодо феномену «раритетності».

У багатьох випадках «раритетні» види комах є рідкісними лише суб'єктивно, в силу того, що їх відносно важко виявити в природі, що своєю чергою зумовлене аутоекологічною специфікою, зокрема трофічними, топічними, сезонними та циркадними особливостями окремих фаз життєвого циклу.

Водночас, окремі види, які вважаються облігатними мешканцями мало порушених природних екосистем, насправді виявляють певну толерантність до антропогенних впливів і навантажень. У зв'язку з цим популярна концепція однозначно негативного впливу антропогенної трансформації оселищ на біорізноманіття, зокрема й раритетної компоненти біоти, потребує ґрунтового перегляду і докладного з'ясування реальних факторів загрози популяціям рідкісних і зникаючих видів комах, які можуть бути зумовлені й цілком природним чином. Зрештою, не слід скидати з рахунку адаптаційний потенціал комах, як і еволюційні процеси в їхніх популяціях, що відбуваються під впливом антропогенних і природно зумовлених факторів.

- Александрович О.Р. 1991. Жуки жужелицы (Coleoptera, Carabidae) фауны Белоруссии. *Фауна и экология жесткокрылых Белоруссии*. Минск : Наука і тэхніка. С. 37–78.
- Канарський Ю.В., Панін Р.Ю. 2017. Еколого-біогеографічні аспекти формування угруповань турунів (Coleoptera, Carabidae) у високогір'ї Чорногори (Українські Карпати). *Наукові основи збереження біотичної різноманітності*. Т. 8(15), № 1. С. 185–216.
- Карножицкий Н. 1950. Обзор жуков галобийонтов и галофилов Черноморского побережья Болгарии. *Труды морской биологической станции Варна*. Т. 15. С. 1–66.
- Комаров Е.В. 1991. Жужелицы рода *Badister* Clairv. (Coleoptera, Carabidae) фауны СССР. *Энтомологическое обозрение*. Т. 70(1). С. 94–108.
- Кулянда С.С. 1978. Распространение жужелиц (Coleoptera, Carabidae) в лесах Западного Подолья. *Вестник зоологии*. № 1. С. 55–57.
- Кулянда С.С., Петрусенко А.А. 1978. Эколого-географический обзор жужелиц (Coleoptera, Carabidae) лесов Западного Подолья. *Вестник зоологии*. № 3. С. 45–47.
- Лазорко В. 1938а. Фавна хрущів Лисої гори в Золочівському повіті. *Збірник фізіографічної Комісії*. Львів. 7. С. 3–11
- Лазорко В. 1938б. Причинки до фавни хрущів [західно-українських] земель. *Збірник фізіографічної Комісії*. Львів. 7. С. 33–44.
- Лазорко В. 1963. Матеріали до систематики і фавністики жуків України. Ванкувер : Наукове товариство імені Шевченка. 200 с.
- Панін Р.Ю. 2009. Нові знахідки жуків-турунів (Coleoptera: Carabidae) у західному регіоні України. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Вип. 25. С. 299–300.
- Пономарчук В.И. 1962. Новые и редкие для фауны Закарпатской области виды жужелиц (Carabidae, Coleoptera). *Докл. и сообщ. Ужгород. гос. ун-та*. Серия Биология. Ужгород. № 5. С. 42–44.
- Пономарчук В.И. 1963. О вертикальном распределении жужелиц (Coleoptera, Carabidae) Закарпатской области. *Зоологический журнал*. Вып. 42, № 10. С. 1485–1493.
- Пучков А.В. 2012. Фаунистический обзор карабидных жуков (Coleoptera, Caraboidea) Украины. *Український ентомологічний журнал*. Вип. 5(2). С. 3–44.
- Пучков А.В. 2013а. Обзор жужелиц трибы *Nebriini* (Coleoptera, Carabidae) фауны Украины. *Энтомологическое обозрение*. Т. 92(1). С. 130–141.

- Пучков А.В. 2013b. Обзор жуелиц трибы Platynini Bonelli, 1810 (Coleoptera, Carabidae) фауны Украины. *Український ентомологічний журнал*. Вип. 6 (1). С. 3–11.
- Пучков А.В., Александрович О.Р. 2020. Жужелицы трибы Sphodrini (Coleoptera, Carabidae) Восточной Европы. *Энтомологическое обозрение*. Т. 99(1). С. 190–219.
- Пучков А.В., Ризун В.Б. 2015. Жужелицы трибы Trechini (Coleoptera, Carabidae) фауны Украины. *Український ентомологічний журнал*. Вип. 10(1-2). С. 13–32.
- Пучков О.В., Бригадиренко В.В. 2018. Рідкісні твердокрили надродини Caraboidea (Coleoptera, Aderphaga) Дніпропетровської області. Дніпро : Журфонд. 264 с.
- Ризун В.Б. 1990a. Жужелицы (Coleoptera, Carabidae) родов *Calosoma* Web., *Carabus* (L.), *Cychrus* F. *Каталог музейных фондов: Сб. науч. тр.* Львов. С. 137–166.
- Ризун В.Б. 1990b. Новые данные о жужелице *Leistus baenningeri* Roub. (Coleoptera, Carabidae) – эндемике Карпат. *Вестник зоологии*. № 1. С.58.
- Ризун В.Б. 2003. Туруни Українських Карпат. Львів. 210 с.
- Ризун В.Б. 2007. *Trechus amplicollis* Fairmaire 1859 (Coleoptera, Carabidae) – новый вид для фауны України. *Наукові записки Державного природознавчого музею*. Вип. 23. С. 225–226.
- Ризун В., Капелюх Я. 2005. Фауна жуків-турунів (Coleoptera, Carabidae) природного заповідника «Медобори». *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Біологія. Вип. 17. С. 136–143.
- Сундуков Ю.Н. 2011. Обзор рода *Cymindis* Latreille, 1806 (Coleoptera, Carabidae, Lebiini) Восточной Азии. *Амурский зоологический журнал*. Т. 3, № 4. С. 315–344.
- Червона книга України. Тваринний світ. 2009. За ред. І.А. Акімова. Київ : Глобалконсалтинг. 624 с.
- Якобсон Г.Г. 1905. Жуки России, Западной Европы и сопредельных стран. СПб. 1024 с.
- Burakowsky V., Mroczkowski M., Stefańska J. 1973. Katalog fauny Polski. Cz. 23. Chrzęszcze (Coleoptera). Biegaczowate – Carabidae. Cz. 1. Warszawa: PWN. 233 s.
- Burakowsky V., Mroczkowski M., Stefańska J. 1974. Katalog fauny Polski. Cz. 23. Chrzęszcze (Coleoptera). Biegaczowate – Carabidae. Cz. 2. Warszawa: PWN. 430 s.
- Carabcat database. 2021. Carabidae. [online] Available at: <<https://www.gbif.org/species/3792>> [Accessed 30 September 2022].
- Casale A. 1988. Revisione degli Sphodrini (Coleoptera, Carabidae, Sphodrini). Monographie 5. Museo Regionale di Scienze Naturali, Torino. 1024 s.
- Coleoptera Poloniae. 2015. Baza KFP – strona archiwalna. Carabidae. [online] Available at: <<https://coleoptera.kfib.pl/kfp.php?l=pl>> [Accessed 30 September 2022].
- Csiki E. 1946. Die Käferfauna des Karpaten-Beckens. 1. Band: Allgemeiner Teil und Caraboidea. Budapest. 798 s.
- Die Käfer Europas. 2002. Carabidae. [online] Available at: <<http://coleonet.de/coleo/texte/carabidae.htm>> [Accessed 30 September 2022].
- Freude H., Harde K.-W., Lohse G. A., Klausnitzer B. 2004. Die Käfer Mitteleuropas. Band 2. Aderphaga 1. Carabidae (Laufkäfer). – 2. (erweiterte) Auflage. Heidelberg: Spectrum. 522 s.
- Hieke F. 2011. Aktueller Katalog der Gattung Amara Bonelli, 1810. Berlin. Stand: 1.II.2011. (On-Line-Publikation). 167 s.
- Jeannel R. 1926. Les *Duvalius* oculés des Carpathes et des massifs de refuge des Alpes Méridionales. *Bulletin de la Société des Sciences de Cluj*. Т. III, 2e partie. S. 11–24.
- Kult K. 1946. Popisy dvou nových Carabidů ze střední Evropy a kritické poznámky. 12. příspěvek k poznání Carabidů. Folia Entomologica. 9. S. 59–66.
- Löbl I., Smetana A. (eds). 2003. Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 1: Archostemata-Myxophaga-Adephaga. Apollo Books. 819 p.
- Łomnicki M. 1875. Chrzęszcze zebrane w okolicy Stanisławowa. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej*. Kraków. 9. S.154–182.
- Łomnicki A.M. 1886. Muzeum imienia Dzieduszyckich we Lwowie. Dział I. Zoologiczny oddział zwierząt bezkręgowych. IV. Chrzęszcze czyli Tęgoskrzydłe (Coleoptera). Lwów. 308 s.
- Łomnicki A.M. 1890. Fauna Lwowa i okolicy. I. Chrzęszcze (Coleoptera). (Tęgoskrzydłe). Cz. I. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej*. Kraków. 25. S.141–217.
- Łomnicki A.M. 1891. Wykaz chrzęszzczów nowych dla fauny Galicyi. *Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej*. Kraków. 26. S.16–25.

- Marggi W., Kofler B. 2014. *Bembidion (Ocydromus) transsylvanicum* Bielz – Erstnachweis in Slowenien. *Acta entomologica Slovenica*. Vol. 22(1). S. 87–92.
- Nowicki M. 1873. Verzeichniss galizischer Käfer. *Beitrage zur Insektenfauna Galiziens*. Kraków. S.7-52.
- Paill W. 2003. *Amara pulpani* Kult, 1949 – eine valide Art in den Ostalpen (Coleoptera: Carabidae). *Entomologische Nachrichten und Berichte*. Dresden. Vol. 49. S. 226–227.
- Rizun V.B. 2008. *Miscodera arctica* (Paykull, 1798) (Coleoptera, Carabidae) — new genus and new species for ukrainian fauna. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Біологія. Вип. 23. С. 223–224.
- Roubal J. 1930. Katalog Coleopter (brouků) Slovenska a Podkarpatské Rusi na základě bionomickém a zoogeografickém a spolu systematickým doplněk Ganglbauerových „Die Käfer von Mitteleuropa“ a Reitterovy „Fauna Germanica“. Díl I. Praha. 527 s.
- Schmidt J. Revision der mit *Agonum (s.str.) viduum* (Panzer, 1797) verwandten Arten (Coleoptera, Carabidae). *Beitrage zur Entomologie*. Berlin. 44. S. 3–51.

¹ Інститут екології Карпат НАН України, Львів

e-mail: ykanarsky@gmail.com

² Львівське відділення Українського ентомологічного товариства

e-mail: rpanin@ukr.net

Kanarsky Yu. V., Panin R. Yu.

New finds of rare ground beetle species (Coleoptera, Carabidae) in western regions of Ukraine

Some results of about twenty-year investigations upon the Carabidae fauna in the western regions of Ukraine, such as West Polissia, western Volyn-Podillya and Ukrainian Carpathians, are presented. There are 6 Carabidae species found certainly (confirmed) for the first time in Ukraine: Trechus rivularis, Bembidion transsylvanicum, Agonum hypocrita, A. scitulum, Amara pulpani, Cymindis vaporariorum. Another 5 ones are found for the first time in the western regions: Tachys fulvicollis, Pogonus luridipennis, Laemostenus venustus, Platynus longiventris, Badister collaris. The finds of remainder 33 species are interesting in biogeographical or ecological senses as well as it has to complement data concerning distribution and habitats of these mostly rare or local taxa in the investigated area: Leistus baenningeri, Nebria livida, Calosoma sycophanta, Carabus clathratus, C. menetriesi, C. nemoralis, C. intricatus, Dyschirius thoracicus, Miscodera arctica, Duvalius roubali, D. ruthenus, Trechus amplicollis, Bembidion latiplaga, B. bruxellense, B. humerale, B. schueppelii, Agonum antennarium, Olisthopus sturmi, Amara makolskii, A. quenseli, Harpalus solitaris, Ophonus rupicola, O. subsinuatus, Parophonus maculicornis, Callistus lunatus, Chlaenius kindermanni, Oodes gracilis, Licinus cassideus, Masoreus wetterhallii, Lebia marginata, Philorhizus quadrisignatus, Lionychus quadrillum, Brachinus explodens. Of them, there are unexpected finds of taxa in the remotest from its main distribution range locations or in improper habitats, both with second finds of very rare species after the long time interval in the same or adjacent locations where they were known 100-150 years ago, deserve special attention. Also some new finds are conditioned by previously insufficient data because of taxonomical discussions or difficult identification: Laemostenus tichyi, Agonum hypocrita, Amara makolskii, Chlaenius kindermanni. In general, the results show that even in such relatively well-known faunistically area, as western Ukraine, there are new entomological finds becoming regularly, and these finds often fallout from conventional biogeographical or ecological context. This is an evidence for possibilities of further research as well as requirements of complex ecosystem-biogeographical approaches to research insect diversity.

Key words: ground beetles, fauna, biodiversity, West Polissia, western Volyn-Podillya, Ukrainian Carpathians.

ЗМІСТ

CONTENTS

Музеологія * Museology	Стор.
Гураль Р. І., Гураль-Сверлова Н. В. Малакологічна колекція І.Т. Бакуменка, передана до Державного природознавчого музею НАН України	3
<ul style="list-style-type: none"> • I.T. Bakumenko's malacological collection passed to the State Museum of Natural History of NAS of Ukraine 	
Екологія * Ecology	
Савчак О. Р., Капрусь І. Я. Едифікаторна роль ліщини в формуванні таксоцену колембол у субконтинентальних дубово-грабових лісах Вігерського парку народного (Польща)	11
<ul style="list-style-type: none"> • The edificator role of hazel in the formation of the Collembola taxocene of subcontinental oak-hornbeam forests of the Wigierski National Park (Poland) 	
Кузарін О. Т., Любинець І. П., Хомин І. Г. Фітоценотичні умови та структура місцевої популяції <i>Betula humilis</i> Schrank в околицях с. Жорницька (Українське Розточчя)	19
<ul style="list-style-type: none"> • Phytocenotic conditions and structure of the local population for <i>Betula humilis</i> Schrank near Zhornyska village (Ukrainian Roztochchia) 	
Кияк В. Г. Динаміка популяцій <i>Senecio carpathicus</i> Herbich у Чорногорі (Українські Карпати)	31
<ul style="list-style-type: none"> • Population dynamics of <i>Senecio carpathicus</i> Herbich in the Chornohora (Ukrainian Carpathians) 	
Білонога В. М. Особливості поширення і відновлення <i>Pinus cembra</i> L. у Чорногірському масиві Українських Карпат	43
<ul style="list-style-type: none"> • Characteristics of spread and restoration of <i>Pinus cembra</i> L. in the Chornohora massif of the Ukrainian Carpathians 	
Омельчук О. С., Орлов О. Л., Рагуліна М. Є. Оселищне різноманіття РЛП «Стільське горбогір'я»	53
<ul style="list-style-type: none"> • Habitat's diversity of «Stil'ske horbogirya» RLP 	
Пасайлюк М. В. Історія досліджень грибів та грибоподібних організмів на території НПП «Гуцульщина» та роль in situ, ex situ, re situ методів у збереженні їх різноманіття	63
<ul style="list-style-type: none"> • The history of research of fungi and fungi-like organisms on the territory of the «Hutsulshchyna» NNP and the role of security, protection and the environmental measures by in situ, ex situ, re situ in conserving their diversity 	
Баишта А.-Т. В. Локалізація місць гібернації та зимова активність вечірниць рудої <i>Nyctalus noctula</i> (Chiroptera) в урбанізованому середовищі (м. Львів) ...	73
<ul style="list-style-type: none"> • Localization of hibernation sites and winter activity of <i>Nyctalus noctula</i> (Chiroptera) in urban environment (Lviv) 	

Гураль-Сверлова Н. В., Гураль Р. І. Фенотипічні маркери та історія інтродукції садової цепені <i>Cerpea hortensis</i> (Gastropoda, Helicidae) на заході України	83
• Phenotypic markers and history of the introduction of white-lipped snail <i>Cerpea hortensis</i> (Gastropoda, Helicidae) in western regions of Ukraine	
Бриндзя І. В., Скробач Т. Б. Якість криничної води Дрогобицької територіальної громади	95
• Well water quality in Drohobych territorial community	
Скробач Т. Б., Бриндзя І. В., Микитчин О. І. Про доцільність зміни меж ландшафтного заказника місцевого значення «Бориславський»	102
• Feasibility of changing the area of the «Boryslavsky» local landscape reserve	
Горбняк-Юліна Л. Т., Сарахман І. С. Колірні варіації квіток <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill. на території НПП «Подільські Товтри»	115
• Color variations of <i>Pulsatilla pratensis</i> (L.) Mill flowers on the territories of the «Podilski Tovtry» NNP	

Зоологія * Zoology

Гірна А. Я. Доповнення до фауни павуків НПП «Дністровський каньйон» та його околиць	125
• A contribution to the spider fauna of the «Dnister Canyon» NNP and its environs	
Микітчак Т. І. Фауна гіллястовусих (Cladocera) і веслоногих (Copepoda: Cyclopoidea, Calanoidea) ракоподібних гірської частини басейну р. Стрий (Українські Карпати)	137
• Cladocera and Copepoda (Cyclopoidea, Calanoidea) of the mountain part of the Stryi river basin (Ukrainian Carpathians)	
Геряк Ю. М., Марискевич О. Г., Яворський І. Є. Раритетна компонента фауни безхребетних НПП «Бойківщина»	145
• A rare component of the invertebrate fauna of the «Boykivshchyna» NNP	
Середюк Г. В., Чумак В. О., Капелюх Я. І., Різун В. Б., Чумак М. В., Капустинський А. І., Шимків Н. Я. Сітчастокрилі (Insecta, Neuroptera) ПЗ «Медобори»	159
• Net-winged (Insects, Neuroptera) of «Medobory» Nature Reserve	
Середюк Г. В., Коваль Н. П., Чумак В. О., Чумак М. В. Угрупування сітчастокрилих (Neuroptera) північно-західної частини Полонинського хребта в межах Ужанського НПП	171
• Grouping of the net-winget insects (Neuroptera) of the north-western part of the Polony Range within the «Uzhanskyi» NNP	

Глотов С. В. Огляд роду <i>Amischa</i> Thomson, 1858 (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae) України	183
• A review of the genus <i>Amischa</i> Thomson, 1858 (Coleoptera: Staphylinidae: Aleocharinae) of Ukraine	
Глотов С. В., Терехова В. В. Знахідки жуків-стафілінід (Coleoptera: Staphylinidae) у східних регіонах України	189
• Findings of rove beetles (Coleoptera: Staphylinidae) in the eastern regions of Ukraine	
Ліщук А. В. Список мух-повисюх (Diptera, Syrphidae) НПП «Подільські Товтри» ...	193
• Checklist of hover flies (Diptera, Syrphidae) «Podilski Tovtry» NNP	
Заморока А. М. Пропозиції щодо уніфікації і застосування національної номенклатури найменувань скрипунових (Coleoptera: Cerambycidae) із фауни України та деяких екзотів. Частина I: підродини куцовусові (Spondylidinae) та фрузеві (Prioninae)	205
• Proposals for unification and use of the Ukrainian national nomenclature for native and exotic species of the longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) in Ukraine. Part I: subfamilies Spondylidinae and Prioninae	
Заморока А. М., Михайлюк-Заморока О.В. Пропозиції щодо уніфікації і застосування національної номенклатури найменувань скрипунових (Coleoptera: Cerambycidae) із фауни України та деяких екзотів. Частина II: підродина козакові (Cerambycinae)	219
• Proposals for unification and use of the Ukrainian national nomenclature for native and exotic species of the longhorn beetles (Coleoptera: Cerambycidae) in Ukraine. Part II: subfamily Cerambycinae	
Голіней Г. М., Прокон'як М. З., Пшеничняк О. В. Сучасний стан родини Nymphalidae (Insecta, Lepidoptera) в західних областях України	231
• Current status of the Nymphalidae family (Insecta, Lepidoptera) in western regions of Ukraine	
Гуштан К. В., Гуштан Г. Г. Апробація вебресурсу «Біорізноманіття України» на прикладі бабок (Insecta: Odonata) Українських Карпат	237
• The approbation of web resource «Biodiversity of Ukraine» on example of dragonflies (Insecta: Odonata) of Ukrainian Carpathians	
Канарський Ю. В., Панін Р. Ю. Нові знахідки рідкісних видів жуків-турунів (Coleoptera, Carabidae) на заході України	245
• New finds of rare ground beetle species (Coleoptera, Carabidae) in western regions of Ukraine	

Короткі повідомлення * The brief messages

- Баранчук Г. І., Шимків Н. Я.** Нові знахідки флори і фауни на території природного заповідника «Медобори» 255
- New finds of flora and fauna on the territory of the «Medobory» nature reserve

- Данилюк К. М., Демчишин Н. Б., Марискевич О. Г.** *Convallaria majalis* L. у НПП «Бойківщина» (Українські Карпати) 257
- *Convallaria majalis* L. in «Boikivshchyna» NPP (Ukrainian Carpathians)

Ювілейні дати * Anniversaries

- Чернобай Ю. М.** Парадигми і реперні поняття інтразонального лісознавства (до 120-річчя з дня народження професора О. Л. Бельгарда) 261

Хроніка * Current issues

- Середюк Г. В.** Про діяльність Державного природознавчого музею НАН України у 2021 році 271

- Дзюбенко Н. В., Савицька А. Г.** 26-та Генеральна конференція ICOM 2022 «Сила музеїв» (Чеська Республіка, Прага) 273

Правила для авторів * Rules for authors

Національна академія наук України
Державний природознавчий музей

Наукове видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ ДЕРЖАВНОГО ПРИРОДОЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Випуск 38

PROCEEDINGS OF THE STATE NATURAL HISTORY MUSEUM

Issue 38

Українською та англійською мовами

Головний редактор І. Я. Капрусь

Комп'ютерний дизайн і верстка О. С. Климишин, Т. М. Щербаченко

Адреса редакції:

79008 Львів, вул. Театральна, 18

Державний природознавчий музей НАН України

телефон / факс: (032) 235-69-17

e-mail: editorship@smnh.org

<http://science.smnh.org>

Формат 70×100/16. Обл.-вид. арк. 22,5. Наклад 100 прим.

Виготовлення оригінал-макета здійснено в Лабораторії природничої музеології
Державного природознавчого музею НАН України.
Друк ТзОВ «Простір М». 79000 Львів, вул. Чайковського, 8.